

קהילה שכללית

מאת רוביק רוזנטל

אמהות שנפגשו לאחר אירועי הדמים בשטחים בחודש שעבר החליטו להתארגן למחאה נגד מדיניות ראש הממשלה, כדי לאלצו להמשיך את התהליך המדיני "עד להשגת שלום אמיתי וצודק לשני העמים". בשלב ראשון אספו מאה שקלים מכל אחת וחתמו על עצומה המתפרסמת היום בעיתונים ובהן מבקשות מנתניהו: "אל תהרוג לנו את התקווה, אל תהפוך אותנו לאמהות השכולות של מחר"

רצית אותו, והוא שותק. אני כועסת, ואין לי כתיב להישען עליה.
"ביום הבחירות הלכנו בנפרד להצביע. היתה לי הרגשה רעה. הבן הבכור בא במיוחד מחוץ להצביע לביבי, למרות שאמרתי לו, 'בוא נתקוף'. הוא עמד על כך. כשנודעו התוצאות, בכיתי, הכל התחבר לי לריבון, למחשבה שהרוצח הוא, שאני לא אוכיר את שמו, ניצח. אחר כך חשבתי שצריך לתת לביבי צ'אנס, אבל החרשות מרהימות אותי שוב ושוב. הוא משחק במדינה ובגורלות שלנו, ואני נדהמת מן הקלות של קבלת ההחלטות. מבחינתי, ביבי גמר את הצ'אנס שלו. גם אם יפרוס מחדש בחכרון, זו התחלה, ואני לא רוצה לשבת ולחכות ולראות מה יעשה. אני מרגישה עכשיו שהוא מאכזב גם את בעלי. אבל אנחנו לא מדברים על זה."

ציפי משא, היום תל-אביבית, היתה חברת קיבוץ בנגב, פעילה ב"נשים בשחור". יחד עם נשים מהקיבוץ עמדה בצמתים עם שלטים. "אנשים מנתיבות ואופקים היו חוזרים מהעבודה וקוראים לנו כינויי גנאי, 'זונות', תלכו הביתה, תעשו ילדים'. המחאה אצלי טבעית. אני זורמת איתה."

"הבת שלי חיילת, מלמדת בנעלה נערים עולים. עוברת שעות ארוכות. אחרי טובות חזרה הביתה וראתה את הכתבות על הילדים שנהרגו בקבר יוסף. ביומן הראו נערה שבורה ליד הקבר של החבר שלה. הבת עזבה את השולחן בככי נורא, לא ראינו אותה עד הבוקר. ילדה בת 20, החבר שלה משרת במקום שממנו יקראו לו ראשון למלחמה. למה מגיע לה להיות בתרדה?"

הנשים בשחור צריכות לחזור "הן יחזרו וזה יגדל. כבר מדברים על זה. צריך כל הזמן להציק לביבי, שיידע שהוא לא יכול להמשיך באותה דרך, שלא תהיה תרדמה."

ציפי מודעת לבעייה העיקרית של המחאה, שער כה היא בעיקרה תל-אביבית, אשכנזית, לא חוצה קווים. "זה לא צריך להיות אירוע צפוני. אני מצטערת שלא הלכתי לנתיבות ולאופקים לעשות נפשות. הגיע פקס ממושב פארן בערבה, נשים שרוצות לחתום אבל את כל הכספים גייסו למאבק על החקלאות באזור. אמרתי להן שנכניס אותן בלי תשלום. צלצלה בחורה מעומר וסיפרה על עולות חרשות מרוסיה שרוצות לחתום אבל אין להן כסף."

פאינה ישקין, שעלתה לפני חמש שנים מבילורוסיה, חתמה. היא חיה בנצרת עלית ומלמדת אנגלית. בבילורוסיה חיה באזור צ'רנוביל מוכה הקרינה, ובניגוד לעולים רבים הגיעה לארץ עם דעות מגובשות וגסיון פוליטי. "היה לי נסיון של פיסימיקר. אחרי צ'רנוביל הייתי צריכה להוציא את כל הילדים שלימדיתי מהמדינה, והצטרפנו לתנועה בינלאומית, ילדי שלום. נסענו לליטא שכבר היתה אז חוף לארץ, ואחר כך

עליהו, אהבת הארם, ההתנגדות לכיבוש, ההתחשבות בעם אחר, נהרסים, והילדים שלנו הולכים לצבא ונקרעים בתוכם."

נורית קסטן היא בתו של אורי בן ארי, אחד המפקדים הוותיקים בצה"ל, מיתוס מהלך. "אבא

צילום: יובל טל

פאינה ישקין מנצרת עלית, שעלתה לפני חמש שנים מבילורוסיה, חתמה

על העצומה. "בכל מקום מסרנו מסר, שבשביל האנשים בכל העולם

חשוב להיות בשלום, ולא חשוב מאיזה ארץ אתה ומאיזה דת אתה"

לדבר על פוליטיקה, וזה הולך ומחמיר. שני הצעירים איתי, הבן הגדול הלך עם אביו לימין. בתקופה האחרונה במיוחד, כל הערה קטנה בבית מעוררת גיצים של יכוח. כמשפחה כעלי הוא זה שבמיעוט, המתקף, אבל הוא עומד על השקפותיו בעד ארץ ישראל השלמה, נגד כל ויתור, ושהמלשתינים ימצאו ארמות להתיישב בהן מעבר לירדן. אני לא מבינה איך שום דבר לא משתנה אצלו אחרי כל מה שקרה. הוא עצמו במצוקה. הוא עוסק במסחר של ציור חשמלי והמצב פוגע בו, וכשאני כועסת אני אומרת, 'אתה חרתי בו, אתה

היה בהגנה וכזה"ל, האחים שלי שירתו כשריון והשתתפו בכל מלחמות, אני כל הזמן חיה צבא, וזו הפעם הראשונה שלמרות הפטריוטיזם שלי והציגנות שלי, הייתי שמחה אם הבן שלי היה מפסיק ללכת למילואים."

מתי זה התחיל?
"אחרי רצח רבין. בכיתי שבוע. רבין היה בחנוכה שלי, חבר של אבא. לאה היתה מורה שלי לאנגלית עוד בנווה מגן. הוא היה איש מקסים, ביישן, ומהרגע שהתפטר אחרי פרשת הדולרים

אלי קאופמן ומרב אורן, שתי נשים תל-אביביות, שכנות, דלת מול דלת, נפגשו בחדר המדרגות בביתן לאחר האירועים בשטחים והחליטו לפתוח בפעילות מחאה, במרכזה עצומה שכתבו, ושאמורה להתפרסם החל מהיום בעיתונים. העצומה פותחת בקריאה "בנימין נתניהו, גורל ילדינו בידך", ובה משפטים קשים, כמו "אל תהרוג לנו את התקווה, אל תהרוג לילדינו ליהרג בהגנה על קברי אבות ואמהות, אל תהפוך אותנו לאמהות השכולות של מחר". הן דורשות לקיים את הסכמי אוסלו, ו"המשך התהליך עד להשגת שלום אמיתי וצודק לשני העמים". כל חותמת התבקשה לתרום מאה שקלים. הפעולה התעצמה ולפי עדותן היא מאיימת להטביע אותן ממש.

"נשים מתקשרות מכל מקום בארץ", אומרת קאופמן, "מבקשות להשתתף. אני עומדת בחנות צילום ומצלמת את גוסס העצומה, ובעלת החנות מוציאה מאה שקלים. נשים מתקשרות מסיוול במרכז יהודה, מבקשות להכניס אותן, שישלמו אחר כך. הרבה מתווכחות על הנוסח, טוענות שהוא חריף מדי, או מתון מדי. יש נשים שהציעו לביבי ומאוכזבות, מבקשות לחתום."

קאופמן, אם לבת, מפתחת ומשווקת משחקי חשיבה "כל השנים לא עשיתי כלום. התחפרתי לי כאן בשינין. אחרי אירועי קבר יוסף ופתיחת המנהרה הרגשתי כאב כל כך גדול, חוסר אונים, הרגשה שאם אני לא עושה כלום, אני משתפת פעולה עם כל הדברים שאני מתעבת. התחלתי לשבת ולנסח, שיתפתי את מרב, פניתי אליה למקום הכואב שהיא חשה כאם. הצטרפו אמהות גוספות והקמנו מעין חמ"ל. יש לי בת שקיבלה צו גיוס, יש לי חברות שיש להן בנים בצבא, לכולן אותה תחושה - אנחנו יושבות ומחכות שהבעלים או הבנים שלנו יחזרו מהצבא. הם על הסניקים, אנחנו הפסיביות."

למה אמורת, למה לא אבות, הורים?
"אמהות מגיבות מעולם הרגש, לא מהגיון, זה המקום שעכשיו צריך לצאת ממנו."

מרב, אם לשלושה בנים, הבכור בן עשר. "האנרגיות שלי, שאותן אני יכולה להביא מעצמי, הוא עניין האמהות. אני שמה עצמי כל הזמן במקום האמא בזכרון יעקב, שהבן שלה נהרג בקבר יוסף. בשבוע שזה קרה קראתי ב'מעריב' שיחת נשים שבניהן מתגייסים, איך הבנים הולכים לבקו"ם והאב מצטרף, והשתיקה בדרך, והאמא שמפסיקה להשתמש בשמיכת פוך כי הילד ישן במארבים, ולא יכולתי להפסיק לבכות. מרגע שיש לך דיעה באולטראסאונד שיש לך בן, משהו קורה, הפרפר הראשון בבטן מתחיל, והולך איתך לאורך כל הזמן."

זה לא מציג את המחאה על בסיס אישי מדי, אבואיסטרי?

"העניין איננו אני. העניין הוא התקווה, וזה מדבר לאנשים רבים, ולנשים רבות. התקווה נקטעה, וזה בלתי נסבל. היה רגע שרציתי לצאת לרחוב עם שלט המיועד לביבי, 'חזור לנו את התקווה'."

לא נראה לכן שתתהליך חוזר למסלול?
אילי: "אני איבדתי כל תקווה. כל עוד ביבי והממשלה שלו בשלטון זה יימשך כך, צעד קדימה ועשרה צעדים לאחור. כל הערכים שחינכנו